

AVRUPA KONSEYİ

Strasbourg 13 Eylül 1978

AVRUPA KONSEYİ VE
İNSAN HAKLARI

İnsan Hakları Müdürlüğü tarafından
hazırlanan Genel Sekreterliğin yazısı

Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları

1. Avrupa Konseyi kaynağını 8-10 Mayıs 1948 tarihleri arasında Avrupa Birliği için olumlu çeşitli hareketleri toplayan La Haye Kongresinden almıştır. Bu kongre sonunda alınan kararlar arasında bir "Avrupa Örgütü Projesi" ile bir "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Projesi" bulunmaktadır.

2. Bu iki proje somut gerçekleştirmelerle sonuçlanmıştır. İlk aşamada, bir yıllık bir süre sonra Avrupa Konseyi Statüsü Londra'da imzalanmıştır, (5 Mayıs 1949); birinci maddesinde Örgütün hedefleri belirtilmektedir: "Ortak çıkar sorunlarının incelenmesi, anlaşmalar yapılması ve ekonomik, sosyal, kültürel, bilimsel, türel (adli) ve idari alanlarda ortaklaşa bir eylem kabul edilmesiyle birlikte insan haklarının ve temel özgürlüklerin gelişmesi ve korunması" yoluyla üyeleri arasında daha sıkı bir birlik gerçekleştirmek.

3. Bu yeni Örgütün Toplantısı ilk oturumundan itibaren insan haklarının korunması için uluslararası bir araç projesini geliştirmiştir, öyle bir araç ki Evrensel İnsan Hakları Bildirisinden (10 Aralık 1948 de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda ilan edilmiştir) esinlenerek somut türel (adli) zorunlukları da kapsayacaktır.

4. Bu proje esasına dayanarak Avrupa İnsan Hakları Konvansyonu Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi nezdinde düzenlenmiş ve 4 Kasım 1950 tarihinde yalnızca Örgüte üye Devletlerin imzasına açık tutulmuştur. Bu tarihten sonra bir çok ek Protokoller düzenlenmiş ve yine bu Devletlerin imzasına açık tutulmuştur. Konvansyon 3 Eylül 1953 te

-2-

yürürlüğe girmiştir. Bugün için Konseye üye 20 devletten 18'ini bağlamaktadır; çok yeni olarak Konseye üye olan diğer iki devlet - Portekiz ve İspanya - Konvansyonu imzalamışlar ve ulusal alanda onaylama işlemlerine başlamışlardır.

5. Konvansyonun eğilimine bağlı olarak, Konseye üye devletler uluslararası ilişkiler tarihinde daha önce yeri bulunmayan ve sürekli aynı değerde kalan bir ortak uluslararası insan haklarını koruma sistemi yaratmışlardır. Bu sistemin özelliği, Konvansyonun muhtemel ihlalini yalnız devlet açısından değil, kişisel ya da ahlaklı insan açısından da inceleyebilen türel (adli) nitelikte organların yer almasıdır. Aslında Avrupa Konseyi üyeleri, Konvansyona üye olurken yalnız ulusal yasalarını ve uygulamalarını Konvansyonca garanti edilen haklara uygun kılmayı değil, aynı zamanda da bu haklara saygı yönünden uluslararası bir denetime tabi tutulmayı da kabul etmişlerdir, söz konusu denetim bağımsız iki organ tarafından gerçekleştirilmektedir: bir Konvansyon ve bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve aynı zamanda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi.

6. Avrupa İnsan Hakları Konvansyonu tarafından garanti edilen haklar birçoğu için sivil ve siyasi özelliktedir, örneğin, düşünce özgürlüğü, yaşama hakkı, işkence yasağı, insanlık dışı ve insani küçük düşüren diğer hakaretler, düşünce ve din özgürlüğü, özel ve aile yaşantısı hakkı vb. Birinci maddenin hükümlerine göre, bağlı Devletler "kayıtlı bulunan hak ve özgürlükleri her insana tanıtmaktadırlar. Bunun sonucu olarak, ulusu ve oturduğu yer ne olursa olsun, her insan Konvansyona bağlı bir devletle olan ilişkisinde garanti edilen hakları ileri sürebilir: hükümet, Parlamento, İdare, Mahkeme, Polis, Silahlı Kuvvetler vb.

-3-

7. Konvansyon tarafından kurulan denetim mekanizması uluslararası niteliktedir ve ulusal alanda denetime yardımcı niteliktedir. Bunun sonucu olarak da ancak dahili yollara başvuru şekillerinin yitirilmesi halinde yürürlüğe konabilir.

8. Bu denetim sistemi çerçevesinde tanınan hak ve özgürlüklerden birinin, bağlı Devletlerden biri tarafından çiğnenmesi halinde, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu işlerlik kazanabilir. Bunun sonunda, bağlı her devlet Konvansyonun 24. maddesinde öngörülen şartlara dayanarak bir istemde bulunabilir. (devlet talebi)

9. Bir kişi ya da kişiler grubu ya da hükümet dışı bir Örgütün aynı biçimde Komisyon önünde, bağlı bulunduğu devletin hakimler heyetine karşı bir istemde bulunabilir (Kişisel istem), ancak söz konusu devlet ivedi bir bildiriyle bu kişisel başvuruyu tanımış olmalıdır. (25. madde)

10. Bugüne kadar bağlı 13 devlet böyle bir bildiride bulunmuştur: Avusturya, Belçika, Danimarka, Federal Almanya Cumhuriyeti, İzlanda, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İsveç, İsviçre ve Birleşik Krallık (İngiltere).

11. Komisyonun ilk görevi, bir istemin kabulünü karara bağlamak ve kabul edildiğini açıkladıktan sonra olayların bütününi düzenlemek ve Komisyonca onaylanması gereken insan haklarına saygıdan doğan sorunun dostça çözümlenmesi için tarafların emrine hazır olmaktır. Böyle bir çözümü sağlayamazsa olayları saptayan ve saptanan olayların dava edilen devletçe Konvansyonun ihlal edilip edilmediğini formüle eden bir rapor hazırlar. Bu rapor, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine sunulur ve gizli kalır.

-4-

12. Sonra sorun raporun verilmesinden itibaren 3 ay içinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine iletilir, ama yalnız dava edilende devlet Mahkemenin zorunlu kazasını açıklamaması halinde ya da bu olmadığında Mahkemenin onayı ile mümkün olur. Mahkemeye başvuru yalnızca ilgili ve Komisyona bağlı devletler tarafından yapılabilir.

13. Mahkemenin kararı kesin ve temyizsizdir. Gerekirse Mahkeme, hakkı yenen taraf için tatmin edici adil bir karar verebilir. Dava edilen devlet için karar zorunludur ve uygulaması Bakanlar Komitesi tarafından denetlenir.

14. Eğer sorun, bu 3 aylık süre içinde mahkemeye iletilmezse, Bakanlar Komitesi temsilcilerin üçte iki çoğunluğuna dayanan bir oylamayla Konvansyonu ihlal söz konusu olup olmadığına karar verir. İlgili devletin, Komitenin kararına yol açan önlemleri alması için bir süre saptayabilir ve bağlı devletler Bakanlar Komitesi tarafından alınan kararı kendileri için zorunlu kabul eder.

15. Komisyonda kaydedilen ilk kişisel başvurunun yapıldığı tarih olan 1955 ten beri Konvansyon organları Konvansyonun karakterinin ve öneminin yorumu ile ilgili önemli bir "içti-hat" geliştirmişlerdir.

Avrupa Konseyinin İnsan Hakları alanında diğer
Etkinlikleri

16. Komisyon ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Konvansyon adına uyguladıkları etkinlikler dışında Avrupa Konseyi İnsan Haklarının geliştirilmesine devam etmektedir.

.../5...

-5-

17. Ulusal memurlardan oluşan İnsan Hakları için bir İdari Komite bu örgütün çalışma programı başlığında 3 büyük hedefi seçmiştir.

18. Birinci hedef, Avrupa İnsan Hakları Konvansyonunun denetim sistemini hızla gelişen bir şirket tarafından meydana getirilen yeni durumlara uygulamaya yönelmektir. Özellikle kişinin sürekli daha fazla korunmasının güçlenmesi gerekliliği esprisine dayanan Konvansyon organları önünde, yöntemleri sadeleştirme ve hızlandırmaya yöneliktir. Bu hedef aynı biçimde Konvansyon adına alınan kararların uygulanmasının denetiminin yetkinleşmesini de kapsar.

19. İkinci hedef, Konvansyon tarafından korunan hakların listesinin genişletilmesiyle ilgilidir. İlk safhada bu genişleme sivil ve siyasi haklarla ilgili uluslararası Pakt adına garanti edilen haklarla karşılaştırma yoluyla yapılır, çünkü bu Avrupa Konvansyonu tarafından onaylanmamış bazı hakları kapsar. İkinci bir safhada, bu incelemenin alanı diğer alanlardan gelen hakların incelenmesiyle genişletilecektir.

20. Son hedef, insan hakları alanında eğitim ve bilgi geliştirmesinin yalnızca kuramsal hukukçular düzeyinde değil, aynı zamanda uygulamalı hukukçular ve öteki meslek alanlarındaki ilgililer düzeyinde yapılmasıyla ilgilidir. Her düzeyde eğitim ve öğretimde insan hakları üzerinde bir eğitimi içine alan bir öğretimle ilgili eylemler de aynı biçimde öngörülmüştür. Bu eylemler, büyük halk kitlesi nezdinde Avrupa İnsan Hakları Konvansyonu tarafından gösterilen başvurma yolları hakkında daha iyi bir bilgiyi harekete geçirmeye yönelik "reklam" hareketleriyle pekiştirilmiştir.

-6-

21. Sonuç olarak, Avrupa İnsan Hakları Konvansyonunun yürürlüğe girmesinin 25. ve Evrensel İnsan Hakları Bildirisinin 30. yıldönümüne rastlayan 1978 yılında Avrupa Konseyine Üye Devletler 27 Nisan 1978 tarihinde İnsan Hakları üzerine bir Bildiri yayınlayarak insan haklarının gelişmesine yeni bir güç katmışlardır. Bu bildirin yapıları üç kanadı kapsamaktadır:

- Avrupa İnsan Hakları Konvansyonunun insan hakları ve temel özgürlüklerin uluslararası korunmasında ve Avrupa'da etkili uygulamalarındaki önemli rolünün yeniden doğrulanması;
- Avrupa Konseyi nezdinde girilen işlere, özellikle sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda Avrupa Konvansyonlarınca ya da başka özel bir kuruluşça korunması gereken kişisel haklar listelerinin genişletilmesi olanaklarının yayılması yönünden öncelik verilmesi kararı;
- İnsan Hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve gelişmesine etkin olarak daha geniş bir anlamda katılmak, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlardan doğan hakları ele alarak böylelikle barışı ve dünya güvencesini pekiştirmek, uluslararası işbirliği ve bütün halkın ekonomik ve sosyal alanda ilerlemesine yardımcı olmak.

22. Bu Bildirinin kabul edilmesi, Avrupa İnsan Hakları Konvansyonunun dar çerçevesini aşan, kişisel haklar alanında yeni işlerin bir çıkış noktasını işaretlemektedir. Bu Konvansyon gerek şimdi gerekse gelecekte Avrupa'da insan haklarının etkili gelişmesinin ve korunmasının ana eseri olarak kalacaktır.